

Kiegészítő adatok Magyarország Zygaenidae faunájához Additional data of Zygaenidae fauna from Hungary (Lepidoptera: Zygaenidae)

Buschmann Ferenc

Abstract: This study presents a list of 21 new Zygaenidae species recorded from the Hungary. Specimens are deposited in the private collection of F. Buschmann (H-Jászberény). *Zygaena fausta* is atlanto-mediterranean species, its presence in Hungary was confirmed only at the last third of the 20th century. It is very local and rare in Hungary, its core area being rather far to the west and north from the inner areas of the Pannonia region. Thus, its new appearance in Hungary is really surprising, it was discovered south of the North Hungarian Mountains, nearby Fót; Somlyó-hegy, 21.VII.1979, leg. et. coll, F. Buschmann (H-Jászberény, Jász Museum). The species reaches the easternmost edge of its distribution in the Hungary. The majority of the Hungarian specimens were collected in west Hungary (Transdanubian Mountains) until the end of the seventies when its populations rapidly collapsed, no new observations are from the last forty years. The recognized populations in the Hungary it most probably destroyed due to the intensive forest plantations and the expansion of the neighbouring village. The true locality of former, old records from the vicinity of Nagykanizsa is dubious. Confirmed records from Hungary are known only from the Bakony Mountains, Budai Mountains and Gödöllő Hills. It is protected species in Hungary and included into the Hungarian Red Data Book. With 2 figs.

Key words: Lepidoptera, Zygaenidae, new records, *Zygaena fausta*, Hungary.

Author's address – A szerző címe: Buschmann Ferenc, Jász Múzeum, 5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5., Hungary.
E-mail: busman.ferenc@gmail.com

Bevezető – Introduction

A közelmúltban jelent meg Fazekas Imre tollából Magyarország Zygaenidae faunájának átfogó, igen alapos és részletes szintézise (Fazekas 2009). A szerző a hazai Zygaenidae-fajok kutatásában mérföldkőnek számító munkájában számba vette a mai államhatárainkon belül előforduló csüngőlepkék kutatástörténeti áttekintéssel is kiegészített teljes ismeretanyagát. A biztos meghatározásokat elősegítő ivarszervi, általános elterjedési, életmódi jellemzéseken túlmenően, minden faj esetében térképeken is bemutatta azok hazai előfordulási helyeit, az általa hozzáférhetővé vált és elvégzett gyűjteményi revíziók, valamint a rendelkezésére állott publikációk alapján.

Jászberény térségében 1972 óta folytatok lepkészeti gyűjtőmunkát. Ebbéli kutatásaim első eredményeit tíz év elteltével tettem közzé (Buschmann 1982), amelyben a rendszertanilag még a molylep-

kék-nagylepkék határára helyezett hét Zygaenidae fajról (*Procris subsolana*, *Zygaena ephialtes*, *Z. filipendulae*, *Z. cynarae*, *Z. achilleae*, *Z. purpuralis*, *Z. scabiosae*) tettem említést. Később a *Zygaena meliloti* (Buschmann 1984) és *Zygaena laeta* fajok előkerüléséről is számot adhattam (Buschmann 1985, 1987). Időközben az is kiderült, hogy a *Jordanita (Procris) subsolana* (Buschmann 1982, 1985) közlése téves határozáson alapult; a jászszági tájrészen gyűjtött minden példányom a *Jordanita globulariae* faj képviselőjének bizonyult (det: Gozmány László – verbal comm.). A fentebb említett jászszági és az egyéb tájakon (Mátra, Bükk stb.) gyűjtött fajok példányai – néhány szándékosan meghagyott kivételével – ma a gyöngyösi Mátra Múzeumba találhatóak, de már jóval a Fazekas (1981, 1983) általi gyűjteményfeldolgozás után kerültek oda (Buschmann 2004), így nem is kerülhettek be az említett (Fazekas 2009) faunaműbe.

Jelen munkának elsődleges célja – utalván a régebbi publikációimra is, – a 2003 után teljesen előlőről kezdett recens molylepke-gyűjteményem vonatkozó anyagában célzatosan megmaradt, és az újabb, elsősorban Jászberény környéki és Tápió-vidéki Zygaenidae gyűjtési adatoknak a közlése, ezzel is bővítve a Fazekas (2009) által ismertett magyarországi csüngőlepkék ismeretanyagát. Gyűjtéseim közül állatföldrajzi és természetvédelmi szempontból igen figyelemre méltó a védett *Zygaena fausta* (Linnaeus, 1767) megtalálása Fóton.

Az alább felsorolásra kerülő adatok bizonyító példányai a magángyűjteményemben (coll. Buschmann) találhatóak, ezért ezt a továbbiakban külön nem jelzem, ellenben az időközben hozzám került Takács Attila-féle molygyűjtemény Zygaenidae példányainak adatait zárójelbe helyezett (ex coll.) jelöléssel látom el.

Új adatok – New records

Rhagades pruni (Denis & Schiffermüller, 1775) – *kökény-fémlepke*: Mátrafüred, Vízműi-rét, 1987.VII.2.; Gyöngyös, Sár-hegy, 1987.VII.14.; Mátra-hegység Névtelen-bérc, 2009.VII.1.; Galyatető, Nyírjes-bérc, 2009.VII.17., leg. Buschmann; Drávafok, 1999.VI.18. leg. (ex coll.) Takács Attila.

Jordanita budensis (Speyer & Speyer, 1858) – *magyar fémlepke*: Rétság, Szőlőhegy, 1990. VII.3. és 1991.VI.2., leg. Pálffy Miklós.

Jordanita chloros (Hübner, 1813) – *ércfényű fémlepke*: Mátrafüred, Csurgó-patak-völgy, 1982.VI.25.; Jászberény, 1996.VI.1.; Farnos, erdei fenyveses homokbuckás, 2009.V.25.; VI.18., leg. Buschmann; Budapest, Fenyőgyöngye, Remete-hegy, 1997.VII.13., leg. (ex coll.) Takács Attila.

Jordanita globulariae (Hübner, 1793) – *nagy fémlepke*: (Buschmann 1982, 1985 – tévesen *Jordanita (Procris) subsolana*-ként); Jászberény, újerdői fénycsapda, 1997.VI.26.; Jászberény, Hajta-mocsár természetvédelmi terület, 1997.VI.1. és VI.19. (2-2 példány), 1999.VI.15.; Jászfelsőszentgyörgy, hajtai tölgyesek, 2003.VI.22., 2009.VI.14. (2 példány); Egreskátá, Bata-tanya, 2006.VI.9. (2 példány); Nagykátá, Felső-Tápió-völgyi nyírfás, 2004.VI.10. (2 példány), 2009.VI.9.(6 példány); Szentmártonkátá, Gicei-hegy, 2006.VI.19.; Farnos, Rekettyési-láprét, 2005.VII.16., 2006.VI.17.; Mátrafüred, Ördög-forrás, 1986.VI.22.; Gyöngyös, Sár-hegy, 1999.VI.20.; 2003.VI.6.; 2007-

.VI.14. (4 példány), leg. Buschmann; Tápióság, 1994.VI.12., 2004.VI.7.; Gánt-Gránás, 2008.VI.11., leg. (ex coll.) Takács Attila.

Adscita geryon (Hübner, 1813) – *ritka fémlepke*: Gyöngyös, Sár-hegy, 1982.VI.20.; Mátrafüred, Somor-patak-völgy, 1982.VI.21.; Mátrafüred, Csurgó-patak-völgy, 1982.VI.23.; Mátra-hegység Fallóskút, 1988. VII.13., Farnos, erdei fenyveses homokbuckás, 2009.V.25., leg. Buschmann.

Adscita stacies (Linnaeus, 1758) – *közönséges fémlepke*: Mátra-hegység Parádsasvár, 1978.VI.23.; Mátrafüred, Vizeskeszű, 1982.VI.23.; Galyatető, 1982.VII.8. (2 példány), leg. Buschmann.

Zygaena punctum Ochsenheimer, 1808 – *pettyes csüngőlepke*: Jászberény, 1996.VII.4. (2 példány); Farnos, erdei fenyveses homokbuckás, 2011.VII.6. (5 példány), leg. Buschmann.

Zygaena cynarae (Esper, 1789) – *pusztai csüngőlepke*: (Buschmann 1982, 1985); Jászberény, 1983.VII.2. és VII.31. 1987.VII.2., leg. Buschmann.

Zygaena laeta (Hübner, 1790) – *vörös csüngőlepke*: Tápiószele, 1982.VII.4.; Jászberény-Portelek, 1986. VII.21. (Buschmann 1985, 1987); Farnos, erdei fenyveses homokbuckás, 2008.VII.10.; leg. Buschmann; Tápióság, 1992.VII.8., leg. (ex coll.) Takács Attila.

Zygaena brizae (Esper, 1797) – *magyar csüngőlepke*: Gyöngyös, Sár-hegy, 1989.VI.27.; Mátrafüred, Vízműi-rét, 1989.VI.27., leg. Buschmann.

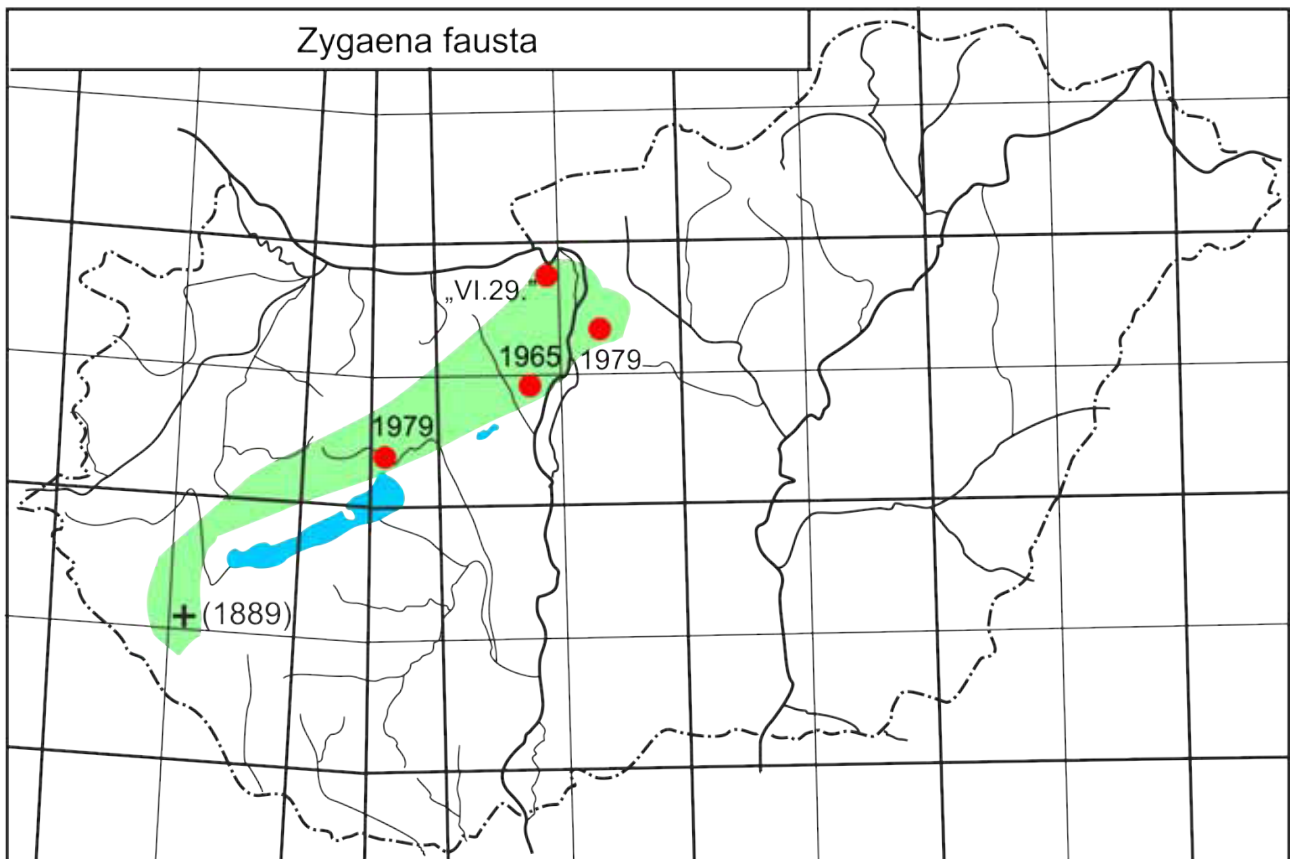
Zygaena minos (Denis & Schiffermüller, 1775) – *levantei csüngőlepke*: Gyöngyös, Sár-hegy, 1981.VII.5.; Bükk-hegység, Nagyvisnyó, 1995. VI.27-31., leg. Buschmann; Tápióság, 1996.VI.30; Budaörs, Odvas-hegy, 1998.VII.19., leg. (ex coll.) Takács Attila.

Zygaena purpuralis (Brünnich, 1763) – *bíborszínű csüngőlepke*: Jászberény, Újerdő, 1983.VII.4. (Buschmann 1982, 1985); Mátrafüred, Csurgó-patak-völgy, 1982.VI.25.; Bükk-hegység, Nagyvisnyó, 1996.VII.9-15. (ez utóbbi példány sajátos érdekessége, hogy mind az elülső szárnyak foltjai, mind a hátulsó szárnyon vörös szín helyett teljesen tiszta, egyszínű sárga van); Gyöngyös, Sár-hegy, 2001.VI.10., leg. Buschmann; Budapest, Fenyőgyöngye, Remete-hegy, 1997.VI.15.; Bakony-hg., Rák-tanya, 1997.VI.28., leg. (ex coll.) Takács Attila.

1. ábra – Fig. 1.

Zygaena fausta, imágó—adult: H-Fót

2. ábra. A *Zygaena fausta* lelőhelyek Magyarországon 1889-től 1979-ig (Fazekas 2009 nyomán kiegészítve)
 Fig. 2. Localities of *Zygaena fausta* in Hungary from 1889 to 1979 (after Fazekas 2009 with addition)

Zygaena fausta (Linnaeus, 1767) – koronafürt-csüngőlepke: Fót, Somlyó-hegy, 1979.VII.21., leg. Buschmann. Megjegyzés: jelen ismereteink szerint (Gozmány 1963, Fazekas 1995, 2009) ez az első és mindmáig egyetlen nem dunántúli előfordulású *fausta*-adat Magyarországon. Ez idáig arról nem volt tudomásunk, hogy faj a Kárpát-medencében keleti irányban átlépte volna a Duna vonalát. Az antlanto-mediterrán faunaelem fóti megtalálása chorológia szempontból igen

figyelemre méltó, mivel valószínű, hogy egy posztglaciális reliktum populációról van szó.

Zygaena carniolica (Scopoli, 1763) – fehérgyűrűs csüngőlepke: Nagykáta, Cseh-domb, 2006.VII.7. (3 példány); Bükk-hegység, Nagyvisnyó, 1995.VI.27-31. (3 példány); Mátrafüred-Pálosvörösmart, 2009.VI.29., leg. Buschmann; Budapest, Fenyőgyöngye, Remete-hegy, 1998.VI.21.; Budaörs, Odvas-hegy, 1998.VII.19; Gánt-Gránás, 2005.VII.3. (6 példány), leg. (ex coll.) Takács Attila.

Zygaena loti (Denis & Schiffermüller, 1775) – *közönséges csüngőlepke*: Jászberény, 1982.VII.4. (Buschmann 1982, 1985 – még *achilleae*-ként); Nagykáta, Felső-Tápió-völgyi nyírfás, 2001. VI.30.; Bükk-hegység, Nagyvisnyó, 1996.VII.9-15.; Mátraháza, Református-üdülő környéke, 2009. VII.4. (2 példány); Mátrafüred-Pálosvörösmart, 2009.VI.29. (3 példány), leg. Buschmann; Budaörs, Odvashegy, 1998.VII.19. (4 példány); Gánt-Gránás, 2005.VI.19., leg. (ex coll.) Takács Attila.

Zygaena osterodensis Reiss, 1921 – *ördögseme-csüngőlepke*: (Buschmann 1982, 1985 – még *scabiosa*-ként): Jászberény, 1987.VI.30.; Mátrafüred-Pálosvörösmart, 2005.VI.4., leg. Buschmann.

Zygaena viciae (Denis & Schiffermüller, 1775) – *somkóró-csüngőlepke* (Buschmann 1984 – még *meliloti*-ként): Mátrafüred, Vízműi-rét, 1987.VII.14.; Bükk-hegység, Nagyvisnyó, 1994.VII.12-18.leg. Buschmann; Dráva-fok, 1999.VI.20. (5 példány), leg. (ex coll.) Takács Attila.

Zygaena ephialtes (Linnaeus, 1767) – *változékony csüngőlepke*: Jászberény, 1974.VI.28.; 1978.VI.2. (Buschmann 1982, 1985); Farnos, erdei fenyveses homokbuckás, 2011.VII.6. (2 példány); Mátra-hegység, Kékestető, 1982.VII.20.; Mátraszentlászló, 2005.VII.20.; Mátrafüred, Menyecske-hegy, 2007.VI.25.; Bükk-hegység, Nagyvisnyó, 1996.VII.9-15., leg. Buschmann; Tápióság, 1996.VI.22., leg. (ex coll.) Takács Attila.

Zygaena angelicae Ochseneimer, 1808 – *vérpettyes csüngőlepke*: Mátrafüred, Vízműi-rét, 1987.VII.14.; Mátrafüred, Menyecske-hegy, 2007.VI.25.; Mátraháza, Református-üdülő környéke, 2008.VI.16.; Mátra-hegység, Fallóskút, 1988. VII.19., leg. Buschmann; Budapest, Fenyőgyöngye, Remete-hegy, 1997.VII.13., leg. (ex coll.) Takács Attila.

Zygaena filipendulae (Linnaeus, 1758) – *acélszínű csüngőlepke*: Jászberény, 1982.VII.19., 1983.VII.2. és VII.31. (Buschmann 1982, 1985); Jászberény, Zagyvamenti természetvédelmi terület, 2008. VI.10., 2008.VIII.28.; Nagykáta, Felső-Tápió-völgyi nyírfás, 2001.VI.30.; Egreskáta, Bibicfészeki-rét, 2006.VI.11. és 2009.V.18.; Farnos, erdei fenyveses homokbuckás, 2009.V.23., 2010.VI.24.; Mátrafüred-Pálosvörösmart, 2005.VI.4. (2 példány); 2009.VI.11.; Mátraháza, Református-üdülő környéke, 2008.VII.19. (2 példány); Mátraszentlászló, 2005.VII.20.; Gyöngyös, Sár-hegy, 2007.VI.27., leg. Buschmann; Bakony-hg., Rák-

tanya, 1997.VI.29.; Gánt-Gránás, 2007.VII.16.; Tápióság, 1997.VII.6.; 1998.VI.28., leg. (ex coll.) Takács Attila.

Zygaena loniceræ (Scheven, 1777) – *lonc-csüngőlepke*: Mátrafüred-Pálosvörösmart, 2005. VI.4.; Mátraháza, Református-üdülő környéke, 2009.VII.4.; Galyatető, Rudolftanyai-útelágazás, 2010.VI.2 (3 példány); Bükk-hegység, Nagyvisnyó, 1999.VI.28. (3 példány), leg. Buschmann.

Összefoglalás – Summary

Magyarország Zygaenidae faunája ma már elég jól ismert, amelyet igen sok publikáció és különböző tanulmányok fajlistáiban történő több-kevesebb említésük bizonyít. Hazai elterjedésük és biológiájuk igazi szintézisét Fazekas (2009) munkájában találhatjuk meg. Jelen dolgozat – mivel a Jászság az ország egyik kevésbé ismert része, – az említett munkához szolgál kiegészítő adatokkal, melynek során a szerző a 2004-ben újrakezdett molylepke-magángyűjteményének teljes adatsorát adja közre. Az itt adataikkal együtt felsorolt csüngőlepke fajok közül állatföldrajzi szempontból legjelentősebb a *Zygaena fausta* (Linnaeus, 1767), amely e Magyarországon rendkívül ritka fajnak a Dunától keletre gyűjtött mindmáig egyetlen, de eddig még sosem publikált példánya (Fót, Somlyó-hegy, 1979.VII.21.).

Köszönetnyilvánítás – Acknowledgements: Ezúton köszönöm Pastorális Gábornak (SK-Komárno) a javítási javaslatait, Fazekas Imrének (H-Komló, Regiograf Intézet) a szakmai konzultációkat és a megjelentetésben kifejtett munkáját.

Irodalom – References

- Buschmann F. 1982: Adatok Jászberény és környéke nagylepkeinek ismeretéhez (Lepidoptera). – *Folia Entomologica Hungarica* **43/1**: 255–268.
- Buschmann F. 1984: Újabb adatok Jászberény és környéke nagylepkeinek ismeretéhez (Lepidoptera). – *Folia Entomologica Hungarica* **45/1**: 229–230.
- Buschmann, F. 1985: Jászberény és környékének lepkevilága. *Macrolepidoptera–Nagylepkek*. – *Jászsági Füzetek* **16**: 1–72 pp.
- Buschmann F. 1987: Újabb adatok Jászberény és környéke nagylepkeinek ismeretéhez II. – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* **12**: 69–70.
- Buschmann F. 2004: A Mátra Múzeum molylepke-gyűjteménye II. *Limacodidae–Tortricidae*. – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* **28**: 219–242.
- Fazekas I. 1981: Beitrge zur Kenntnis der Zygaenidae-Fauna Ungars. Nr. 4. Die *Macrolepidoptera* des Mátra-Gebirges II. *Zygaenidae* (Leach, 1819). – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* **7**: 41–63.
- Fazekas I. 1983: The Catalogue of the *Zygaenidae* (Leach, 1819) Collection int the „Mátra“ Museum (Lepidoptera). – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* **8**: 121–124.
- Fazekas I. 1995: Ergänzungen zu Landkarten des Werkes „Verbreitungsatlas *Zygaena*“ (Lepidoptera: *Zygaenidae*). – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* **20**: 123–127.
- Fazekas I. 2009: Magyarország *Zygaenidae* faunája. *Zygaenidae* fauna of Hungary (Lepidoptera). – *Acta Naturalia Pannonica* **4** (1): 112 pp.
- Gozmány L. 1963: Molylepkek VI. – *Microlepidoptera* VI. – In *Fauna Hungariae XVI*. **7**: 1–289 pp.
- Karsholt, O. & Razowski, J. (eds) 1996: *The Lepidoptera of Europe. A distributional checklist*. – Apolló Books, Strentrup, 380 pp.